

— Borsi-Kálmán Béla —

Az
ARANYCSAPAT
és ami utána következik

—— Borsi-Kálmán Béla ——

Az
ARANYCSAPAT
és ami utána következik

*Adalékok a Rákosi-korszak és a Kádár-rendszer
történetéhez a futball tükrében*

KORTÁRS KIADÓ

Budapest, 2019

Szerkesztette: Ambrus Lajos

Szakmailag ellenőrizte: Rigó Balázs

A könyvet tervezte: Arany Imre

© Borsi-Kálmán Béla, 2019

© Kortárs Könyvkiadó, 2019

© fotók: ÁBTL, Blasek Ernő, Bojár Iván, Buzánszky Jenő, CULTiRiS, Die Welt, Eipel Ferenc, Faragó Zoltán, Farkas József, Farkas Tamás, Fenyvesi Máté, Fortepan, FourFourTwo, Gálhidi György, Hemző Károly, Hoffer-hagyaték, Holló Iván, ifj. Thaly Zoltán, Koczó Endre, Komlós Sándor, Koós Levente, Kő András, Kristóf Lajos, Labdarúgás, MTI, Németh Ferenc, Németh Miklós, PUSKAS.COM, Rákosi Gyula, Sándor Mihály, Sipos Gyula, Sportmúzeum, Szőke II. László, Tefner Béla, Tefner Zoltán, Török Attila

Az archív forrásként jelölt képek eredetét nem tudtuk megállapítani. Várjuk a jogtulajdonosok jelentkezését

Minden jog védve

*Lőrincz Csaba barátom és mindazon kifinomult
lelkek – az örök „kispadosok” – emlékének,
akik túl korán mentek el*

Előhang

A nemzet halottja a Hősök terén
(Fotó: ifj. Thaly Zoltán)

2006. december 9-én országos gyásznapi, pompázatos ravatal, világhírességek gyülekezete a Népstadionban (2019. november 15-től új, Puskás Stadion). Fennkölt beszédek, gyönyörű szónoklatok. *Szózat* és *Himnusz*, meg a *Nótás kedvű volt az apám*. Hat fekete mén vontatta ágyútalp a holtában dandártábornokká előléptetett 'szárguldó őrnagy' koporsója alatt. Dízsírhely a Szent István-bazilikában. A *Nemzet* és a *Nagyvilág* búcsúzik egy *futballistától*, aki a 20. század kétségkívül leghíresebb magyarja volt. Ilyen temetést Magyarországon – többnyire persze újra-temetést – politikusok, államférfiak, nemzeti létünk nagyjai szoktak 'normális' körülmények között kapni: Kossuth Lajos, Rákóczi Ferenc, Rajk László, Nagy Imre, Horthy Miklós, Antall József... S most Puskás (Purczeld) Ferenc is: Pest, 1927. április 1. – Buda, 2006. november 17. Csupán halk ellenpontozásul: a vele egyazon évben született, s ugyanazon az őszön elhalálozott Sütő András (Pusztakamarás, 1927. június 17. – Budapest, 2006. szeptember 30.) nem ilyen búcsúztatásban részesült az október 8-i marosvásárhelyi temetése során; sem Erdélyben, sem az anyaországban. Hogyan kerülhet hát a csizma (futballcipő) az asztalra, a botcsinálta katonatiszt az ágyútalpra? Miért lehet, s valószínűleg maradhat világhírű az egyik, és féltő, hogy feledésre ítélt a másik, minthogy nyelvbe zártsága miatt inkább csupán a magyarságnak érték, jóllehet ő is sokak számára már életében mérték és mérce volt. Pedig mindketten nemzedékük legtehetségesebb tagjai közül is kiemelkedtek, s már kortársaik sem fukarkodtak a legkülönfélébb és legrangosabb elismerésekkel. Másképpen: mitől függ valakinek az ismertsége és elismertsége, s végső soron milyen személyiségjegyek szükségesek a sikerhez? Mérhető-e egyáltalán a tehetség? S végül: mi kell ahhoz, hogy valaki már életében legendává váljék?

Ilyen kérdéseket könnyű föltenni, ám kockázatosabb vállalkozás megválaszolni. Írásom nem egy reflektorfényben élő kiváló sportoló és egy nem kevésbé rangos drámaíró teljesítményének egybevetése, hanem a fut-

balltörténelem eddigi legnagyobb alakjának elmúlásával újra felszínre került *Puskás-élet-szilánkok* megrostálása. S ha szükségesnek látszik: kontrasztba állítása más méltó, avagy méltatlan történésekkel, személyekkel, folyamatokkal.

Szőllősi György, Puskás monográfiusa jóvoltából megtudhatjuk, a földkerekség legismertebb magyar szava, a 'puskás' helyett lehetett volna akár 'palotás', vagy akár még 'pusztai' is. Minden a véletlenen múlt, amely, Marx Károly óta tudjuk, nem is létezik: nem egyéb, mint a szükségszerűség megnyilvánulása. Ha az első megállapítás igaz, s ez Puskás Ferenc, két nemzet, a magyar és a spanyol bombázója esetében feltétlenül annak látszik, igazán nincs min csodálkoznunk. A Taksonyból Pestre a lakatosmesterséget kitanulni feljövő s kenyerét labdarúgással is kereső nótás kedvű *Purczeld Ferenc* (1902–1952) P betűs nevet kívánt adni magának és tízesztendős fiacskájának. Ha már 1937-ben elszánta magát családnevének magyarítására. Nyilván az is a sors keze, hogy a Puskás korosztályába tartozó MTK-s *Palotás* (Poteliczky) *Péter* (1929–1967) is nemzetközi klasszisnak számított (1951-ben például az 'év játékos'), míg mondjuk az ugyancsak sokszoros válogatott, Szentesről induló *Pusztai Lászlónál* (1946–1987) aligha volt sebesebben nyargaló jobbszélő a magyar labdarúgás történetében.

S itt csavarintsunk egyet a témán, hisz kevesebb lexikális adatot ismerek Puskás pályafutásáról, mint a kétségtelenül jó tollú, pontos és szorgalmas biográfusa. Aki, tegyük rögtön hozzá, nem érzéketlen a rejtett összefüggések, a már-már misztikus, szinte megmagyarázhatatlan történések iránt sem, amelyek Puskás életútját kísérték. Nem lehet kitüntetett célom a 'szakmai' problémák boncolgatása sem, noha mondandóm alaposabb kifejtéséhez időnként nem tekinthetek el tőle. Ám a szigorúan szükségesnél nem kívánom bővebben taglalni, hogy a magyar foci történetében csupán az 1941-es születésű *Albert Flórián* (1941–2011) volt képes a labdát olyan gyorsan vezetni; valamint, hogy Puskás kezdősebessége a szintúgy köpcös *Omar Sívorriéval* és *Diego Maradonáéval*, s a maiak közül *Lionel Messiéval* vetekedett. És hogy mindig, mindenhol és mindenkinél precízebben rúgott, vagy hogy

Puskás Öcsi jobb lábbal
kapura lő 1946 körül
(Forrás: archív)

Két nemzetiek, két magyar világsztár,
két vb-ezüstérmes – egy fényképen.
A közhiedelemmel ellentétben
Puskás fejleni is tudott: itt éppen
Sárosi Gyurkával gyakorol
a Fradi 1947-es mexikói túráján
(Forrás: Fortepan)

több gólpasszt adott – és ami az egyik legfélelmetesebb fegyvere is volt –, iszonyatos mennyiségű gólt lőtt. Tizen- és huszonévesen, harmincon innen és azon túl is. (Saját statisztikája szerint a Kispestben 152, a Honvédban 160, míg a Real Madridban 177 találat fűződik a nevéhez.) Bármikor és – a közvélekedés ellenére – a 'süket' jobbosal ugyanúgy, sőt, akár fejjel is, ha éppen az kellett. (Mint például 1958. szeptember másodikán első 'spanyol' gólját fejesből szerezte az *Oviedo* ellen.)

Mindez benne áll a futballenciklopédiákban, sőt némely felejthetetlenül nagy meccse (a londoni 6:3, a glasgow-i 7:3 stb.) filmszalagon és videokazettán is megtekinthető. Akárki megnézheti, a futball-világörökség szerves része: utánozhatatlan, utolérhetetlen s halhatatlan.

Bevezetés

Könyvem megírásának ötlete valamikor 2006. november 17-e, illetve december 9-e között érlelődött meg bennem. Puskás Ferenc halála és temetése közötti intervallumban a futball-legenda elmúlásának hazai és külföldi recepciója, s a mindennek erősen ellentmondó mozzanatok ragadták meg szerzői képzeletemet. No meg két, immár történelmileg igazolt tény is, amelyekről azokban a kritikus napokban szereztem tudomást. Puskás a közvélekedés ellenére nem Kispesztben, hanem Zuglóban, és nem 1927. április 2-án (miként a világ nagy lexikonjaiban és online forrásaiban többnyire szerepel), hanem huszonnégy órával korábban szállott alá közénk a földre. Nyilván azért hamisította meg mindnyájunk Öcsije személyi igazolványának adatát, véli Szöllősi, hogy ne zrikálják társai az öltözőben. Mármiatt, hogy e szeszélyes napon látta meg Isten szabad egét. Talán azért is, sugallja tovább a szerző, hogy 'lebolondozhassa' nem is mindig elegáns élceinek állandó és kitüntetett tárgyát – a kétségtelenül sajátos észjárású, de másképpen öntörvényű Czibor Zoltánt (1929. augusztus 23. – 1997. szeptember 1.). Azt az egyedüli kollégáját, aki a pályán, de, mint látni fogjuk, azon kívül is, szembe mert szállni vele, a világ talán valaha élt legnagyobb futballzenijével. Ifjabb Purczeld Ferenc tehát Budapest XIV. kerületében, a herminamezei Uzsoki utcai kórház szülészeten jött a világra – körülbelül egy kőhajításnyira e sorok írójának Róna utcai lakásától. S mindössze négyszáz méternyire attól a valaha Korong utca – Columbus utca sarkán álló ingatlantól (Columbus utca 55/b), amelyet az Aranycsapat kapitánya, némi vezetői segédlettel 1954 augusztusában vásárolt, s háromtagú családjával ott is élt egészen 1956. november 1-jéig. A villa napjainkban már nem létezik, helyét 2007 május vége óta a zuglói önkormányzat által állított emléktábla őrzi. Talán ötven lépésnyire a 'város peremétől' – József Attila emléktáblával díszített, Korong utca 6. szám alatti hajdani otthonától.

Más szóval: anélkül, hogy 2007 végéig halvány sejtelmem lett volna róla, több mint huszonnégy esztendeje abban az alig fél kilométeres bűvkörben morzsolgatom napjaimat, amelyben *a magyar történelem legismeretebb figurája* szemét kinyitotta, majd több mint két éven át lakott. Kézen fogva vezette csodaszép, szőkésbarna hajú kislányát, akinek ujján értékes gyűrű ékköve csillant a napfényben.

Ahol biciklire ült, és elkarikázott a Mexikói út és az Erzsébet királyné útja találkozásánál ma is üzemelő Vadászkiirt (hajdan *A trieszti nő*, ma *Trófea Grill*) étterembe, bevásárolt feleségével valamelyik sarki közértben – talán ott, ahol az Amerikai út és az árnyas Gyarmat utca egymásba futnak. És mivel az 1954. július 4-i elátkozott berni döntő után, akárcsak az *Aranycsapat* minden egyes tagja és vezetője, maga is mély lelki válságon

Puskás Ferenc a kislányával, Anikóval
immár a „szabad világban”
(Forrás: archív)

ment át, ezt némiképp ellensúlyozandó, bizonyára a korábbinál több korsó sört, fröccsöt, hosszúlépést, maflást görgetett le alkalmi ivócimborákkal vagy egymagában a környékbeli zuglói söntésekben. Leginkább a Vadász-kürtben meg az Amerikai út és a Korong utca kereszteződésében lévő *Lujza korcsmájában* (ma: *Csalogató vendéglő*). Máskülönben nem szedett volna föl viharos gyorsasággal jó pár pluszkilót, nem 'ereszt le' fizikailag, s nem kerül magyarországi pályafutása, úgymond, 'leszálló ágba'. És nem lett volna szükség arra sem, hogy főnixmadárként poraiból feltámadva, a labdarúgás történelmében példátlan módon, 1958 és 1966 között megduplázza karrierjét Madridban. Másképpen szólva, mindaz, ami ebben a futballesszében olvasható, nem csupán emlékezés, krónikamesélés, elemzés, számadás és főhajtás, hanem valamiféle elégtételadás, sőt némiképp vezeklés is Puskás Ferenc életútja, futballistakarrierje, s legfőképpen jelleme előtt.

*

Az írás személyes vonatkozású részei és betétei semmiképpen nem kívánnak többek lenni egyszerű magánmitológiánál – ám a szokványos históriának mégis lehetnek érdekes elemei és váratlan fordulatai. Adhat némely fogódzót eljövendő, szerencsésebb korok művelődés- és társadalomtörténetének, szociológusainak. Harmadában maradt és végül hamvába holt saját 'profí' focista pályafutásom ugyanis épp abban a kurta időkeretben, 1966 és 1970 között zajlott, amikor a magyar futballnak az '54-es berni vereség óta amúgy is szárnyaszegetté vált fejlődése nemcsak megtorpant, hanem a gerince látványosan meg is roppant. Épp ekkor, első ízben a magyar labdarúgás históriájában, a nemzeti tizenegynek nem sikerült kijutnia minden idők talán legszínvonalasabb világbajnokságára, a *mexikói Mundialra*. Pedig Albert, Göröcs, Mészöly, Farkas, Bene nemzedéke – elméletileg – akkor a pályája csúcására érhetett volna. Sőt, szerencsés esetben e fantasztikus vb egyik nagy sztárja az a *Varga Zoltán* lehetett volna, akinek alakja, sokat ígérő, de kettétört pályája ebben a kötetben igen gyakran felbukkan majd. Többnyire Puskás Ferenc karrierjének és személyiségének egyik legmarkánsabb kontrasztjaként.

E baljós periódus egyik legkritikusabb másfél esztendejét 1968 augusztusa és 1970 márciusa között a *Ferencvárosi Torna Club* (FTC) igazolt játékosaként éltem át. S mert a magyar labdarúgás Puskás utáni időszakának két legkarakteresebb személyisége, egyszersmind legtehetségesebb labdarúgója *Albert* és *Varga* voltak, akik 1964 és 1968 között olyat tudtak sorozatban produkálni a zöld gyepen, amiről több mint öt évtized után is bepárásodott szemmel mesélnek a honi futball dicső napjait csupán a megsárgult újságok lapjairól ismerőknek a hatvanon túli hazai futballszerkolók. A 'Flóri' esetében például azt (erről a legérzékletesebben Zalka András ír a *Labdarúgás* valamelyik hatvanas évek elején keltezett számában), hogy az átlagosnál szélesebb, amolyan 'ringó' csípője okán úgy tudta maga alatt tartani a labdát, talpával is ösztönösen fedezve azt, hogy szabályos eszközökkel szinte nem lehetett elvenni tőle, mert a testőrök a stopliját találták el, ő pedig vígan 'kigyózott' tovább. Főként azon a legendás '66-os angliai

brazil meccsen, amikor a tizenhárom évvel korábbi londoni 6:3-on remeklő Puskást, sőt még a mesterhármast szerző Hidegkutit is felülmúlta. Varga Zoliról meg azt, hogy egy 1966-os Dózsa elleni találkozón ihletett állapotban, magasan a mezőny fölé nőve „szinte tánc lépésben játszotta végig a meccset”, egy fantasztikus hanyatvetődéses gólt is löve. Vagy azt, amit egy évvel később, 1967 áprilisában megint az Újpest elleni 3:0-s meccsen (majd a Károlyi kerti *Szerelmes földrajz* című videóban is) bemutatott: teljes lendülettel rohant az alapvonalig, s onnan – beadást mímelve – a fizika törvényszerűségeinek fittyet hányva ellenkező irányban, jobb bokáját merőlegesen kifordítva indította jobbszélsőjét, Szőke Istvánt, szanaszét, már-már az örületbe kergetve a lilák védőit... Azt a mozdulatot azóta sem láttam egyetlen világklasszistól, sokszoros aranylabdástól sem. Zidane, a két Ronaldo nem is próbálkozott ilyesmivel, sőt még a valóban zseniális Messi sem kísérelt meg ehhez hasonlót.

*

A szövegben szereplő valamennyi, ám nem mindig időrendbe szedett jelenet elsősorban Puskás Ferencet idézi, amelyekben, még ha csak *kontraszt* gyanánt is, mindig fel-felbukkannak más muskétások, mesterlövészek és játékmesterek is. Ám csupán ellenpontozásul, vagy éppenséggel tükör gyanánt. Árnyalni és nem megváltoztatni kívánják a róla régen körvonalazódó képet. Ha a szöveg egyéb tanulsággal is jár az emberi érvényesülés törvényszerűségeire vonatkozóan, a személyiség és társadalom(szerkezet) kölcsönhatásairól, a magyar történelem és társadalomfejlődés gondosan leplezett titkairól, s valamiképp hozzásegíti az olvasót a hatalom és a karakter többnyire rejtett viszonyrendszeréhez, a *Történelem* működésének némileg jobb megértéséhez, akkor ez a könyv nemcsak elérte célját, hanem alaposan túl is teljesítette azt.

*

Itt kell azt is rögzítenünk, hogy mint minden könyvnek, ennek is megvan a maga sorsa! A *Kortárs Kiadó* gondozásában 2008. április 23-án megjelent *Az Aranycsapat és a kapitánya* című első kiadás igen hamar elfogyott, s kedvező fogadtatásra talált mind a nagyközönség, mind a 'műértők' körében. Ennek ellenére elég hosszú ideig nem merült fel újrakiadása, mert a szerző 2011 és 2015 között ismét diplomáciai szolgálatot vállalt Párizsban, s annak befejeződése után 2015 őszétől szinte minden erejét felemésztette a visszailleszkedés, az egyetemi kötetmek és sok minden más, ami egy nyugdíj előtt álló magyar értelmiségire vár, ha a képzeletbeli 'lant' letételére készül. Amikor pedig 2016 vége felé rászánta magát az első változatban lévő apróbb-nagyobb hibák kijavítására s ama két vadonatúj fejezet megírására, amelyeket az első változat 'üzenetének' kiegészítése érdekében szükségesnek tartott, kiderült, hogy a vállalkozás nem csupán sok munkával jár, hanem, főként az anyaggyűjtés miatt, rendkívül időigényes is.

Ráadásul, ha nem akarta, hogy a két új fejezet egymásból következő témája – Sebes Gusztáv csapatépítési manőverei az ÁVH hathatós segítségével *versus* a titkosszolgálatok szerves beépülése a hatvanas években a magyar futballba, s mindenek következményei – szétfeszítse az első *variáns* szerkezetét és stílusát, komoly szerkesztési és stilisztikai erőfeszítésekre is kényszerült. Így esett, hogy csupán 2018 áprilisa végén készült el duplájára növesztett kötete véglegesnek szánt első szövegváltozatával, amelyet persze azóta is nap mint nap csiszolgat, és – értelemszerűen – címét is pontosította. Magyarán, bármennyire is a 2008-as kötet az alap, ez, amit az Olvasó a kezében tart, már *egy másik könyv*, jóllehet valóban az előző szerves folytatása és javított, árnyaltabbnak szánt és teljesebbnek remélt verziója.

Borsi-Kálmán Béla

Zugló, 2019. szeptember 30.

Pancho Puskas a csúcson

Glasgow, 1960. május 18., Európa-kupa-döntő: Real Madrid–Eintracht Frankfurt 7:3. Di Stéfano három, Puskás négy gólt lő. Két találat (az első és a negyedik) a futballtörténészek szerint a sportág legszebb góljai közé tartozik. BEK-döntőben sem előtte, sem azóta nem rúgott ennyi gólt senki. Sokan úgy vélik, hogy ez volt – az 'évszázad mérkőzése' mellett – Puskás különlegesen hosszú és különlegesen eredményes pályafutásának kimagaslóan legjobb mérkőzése. A találkozó után hősünk magától értetődő természetességgel veszi magához a meccslabdát. Úgy érzi, és jogosan, hogy őt illeti meg – hiszen a mérkőzésen ő volt vele a legjobb viszonyban, ő adta legtöbbször jó helyre, és ő küldte legtöbbször a hálóba. Ám a filmkockák tanúsága szerint nem mindenki gondolta így: egy tagbaszakadt, szőke, szögletes mozgású német játékos odalép Puskáshoz, és hevesen gesztikulálva elvitatja tőle a labda birtokjogát. Egy darabig huzakodnak, majd a Real 10-ese megunja a perpatvart, s nagyúri gesztussal a nevesincs frankfurti spíler mellkasához vágja a labdát: nesze, vidd, légy vele boldog, ha olyan tahó vagy, hogy nem fogod fel, miről van szó... Én e labda nélkül is PUSKAS maradok, rád viszont mint labdarúgóra senki sem fog emlékezni. Engem megőriz majd a szurkolók szeretete és a futball története. A történeti hűség rögvest megköveteli a helyesbítést: a hirtelenszőke német fiú szintén jogot formálhatott az ereklyére, ha némileg – legalább két góllal és egy 'világklasszissal' – kevesebb is Puskásnál: *Erwin Stein* a neve (született: 1935), s csapata három góljából kettőt ő szerzett.

A jelenet értelmezésekor nem tekinthetünk el néhány sporttörténeti mozzanattól. Egy hónap híján hat esztendővel korábban Puskásnak ugyancsak meggyűlt a baja egy másik, szintúgy szőke, csakhogy elegánsabb mozgású német futballistával – egy bizonyos *Werner Liebrich* (1927. január 18. – 1995. március 20.). Ő az, aki 1954. június 18-án a 8:3-as Magyarország

Alfredo Di Stéfano egyenlítő gólya a Frankfurt elleni BEK-döntőben, a Hampden Parkban
(Forrás: *World Soccer*)

Évekkel a berni döntő után Puskás a németek szövetségi kapitányával, Sepp Herbergerrel is találkozott. Volt miről beszélgetniük (Forrás: archív)

–(Nyugat-)Németország meccs második félidejében harmadik elszánt kísérletére harcképtelenné tette az Aranycsapat kapitányát. Jócskán beleszólva így a világbajnokság kimenetelébe, s ennek következményeképpen a németek, valamint a magyarok millióinak érzelmi életébe. Mi több: mindennapjainak és – kis túlzással – nemzeti tudatának, önképének alakulásába.

Az ügy hátteréhez az is hozzátartozik, hogy az időközben Panchóvá átvedlett Puskás Öcsi egy nem publikusnak szánt nyilatkozata is megjelent a német és a nemzetközi sajtóban: a német válogatott annak köszönheti egygólos győzelmét a július 4-i berni döntőben, hogy tagjait – nem kizárt, hogy akarattuk ellenére, tudtuk és beleegyezésük nélkül – doppingolták. S hiába cáfolja Puskás a nyilvánosan csupán ötvenhat évvel később megerősített véleményt, hiába magyarázta ki magát Sepp Herberger német szövetségi kapitány és a német sajtó jelenlétében, a magyar világsztár sokáig nemkívánatos elemnek minősül Németországban. Egyebek között emiatt maradt ki 1959-ben az EK, történetesen épp Frankfurtban rendezett döntőjében a Real Madrid csapatából. Úgy is mondhatnánk, hogy a labda tulajdonjogáért birkózó két gladiátornak ott, Glasgow-ban komoly elszámolnivalója volt egymással – Puskásnak ezen felül még saját lelkiismeretével is... Most már, a Humboldt Egyetem és a münsteri egyetem egy-egy kutatócsoportja által a német olimpiai sportszövetség (DOSB) kezdeményezésére készült, 525 ezer euróba kerülő kutatás 2012-ben közzétett eredményéből tudjuk, Puskás igazat beszélt. Feketén-fehéren kiderült: a német csapat több játékosának C-vitamin gyanánt valójában a 'Hitler-speed' becenevű amfetaminszármazékot, *pervitint* fecskendeztek be, amely 1966 óta a futballban is kemény doppingnak számít! Igaz, 1954-ben még nem így állt a helyzet...

Fejések és 'fejések'

(Puskás és Zidane)

A 18. labdarúgó-világbajnokság döntő mérkőzésének helyszíne a berlini Olympiastadion volt (Fotó: ifj. Thaly Zoltán)

Berlin, 2006. július 9.: Olaszország–Franciaország, vb-döntő. Egy másik futballfenomén, *Zinédine Zidane* utolsó s egyik legnagyobb mérkőzése. Az összevetés, az ellenpontozás önként adja magát: Zidane is tízes mezben játszik a francia válogatottban, s ő is a Real Madrid sztárja. Ráadásul Zinédine is kültelki srác, akárcsak az egykori kispesti proligyerek: Marseille egyik rossz hírű negyedének grundjain és poros focipályáin sajátította el a szakmát. És az utcai verekedés írott szabályait és íratlan fortélyait is – köztük a 'lefejelést', amely ellen nincs orvosság, de csupán a legvégső esetben alkalmazandó. Akadhatnak egyéb párhuzamok is: a valaha élt legjobb francia futballista algériai bevándorlók fia – otthon, akárcsak a Purczeld nagyszülőknél, nem az ország hivatalos nyelvét beszélik a családi érintkezésben. Zidane-éknál egy berber dialektus, a kabil meg természetesen az arab járja – a taksonyi sváb parasztházban pedig a Pest környéki német nyelvjárás. Vagyis Purczeld papa, a Soroksár környéki rokonsággal együtt német anyanyelvű, innen kisfia első ragadványneve is: 'Sváb'... Ez az egybevetés, mint minden efféle összehasonlítás közel sem tökéletes: Zinédine első generációs kabil (berber) család sarja, míg a Purczeldék sok százezer sorstársukkal együtt Mária Terézia anyakirálynő vagy fia, II. József, a 'kalapos király' idején érkeztek a török, tatár és labanc hadak által a korábbi évtizedekben lepusztított Magyarországra.

Ez a lényegtelennek látszó eltérés társadalomtörténetileg óriási szakadékot takar. Míg a Purczeldék s általában a magyarországi németek betagozódása szinte tökéletesnek mondható, hisz csaknem kétszázötven – a százok és a cipszerek cirka nyolcszáz – esztendő töltek Szent István Hungáriájában, s az 1848–49-es szabadságharc tisztító tüzeiben hamisítatlan magyar-svábokká váltak, addig a Zidane családot minden bizonnyal a francia gyarmatbirodalom végvonaglását jelentő algériai polgárháború (1954–1962) hullámai sodorták az anyaországba. Számolatlanul és vegyesen: nemcsak a menekülni kényszerült francia telepesek, a 'feketelábúak' tízezeit, hanem egymással is ellenséges arabokat és kabilokat is garmadával, mondhatni